

Sverige och den ekonomiska krisen

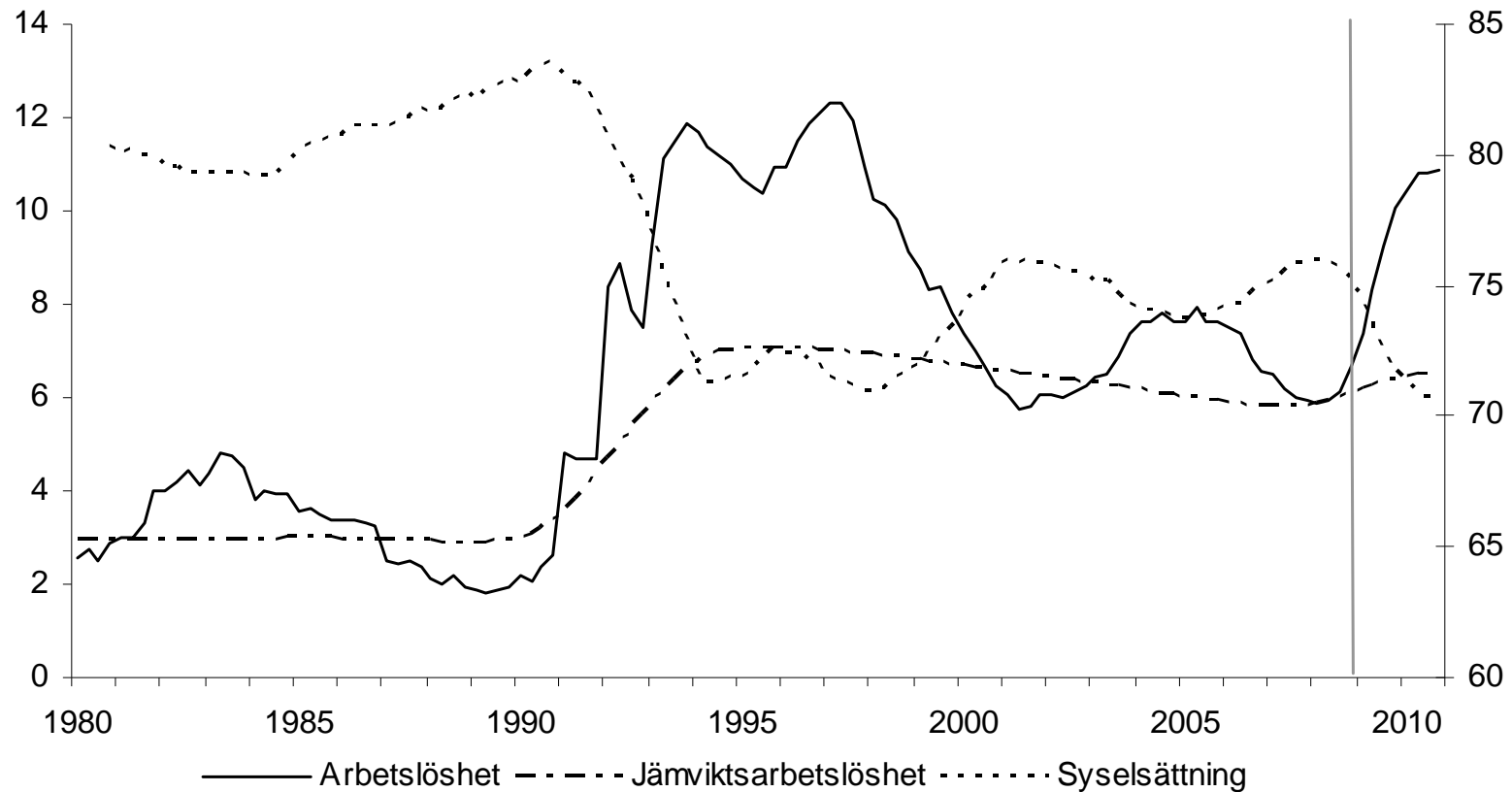
Lars Calmfors

Helsingfors, 29/5-09

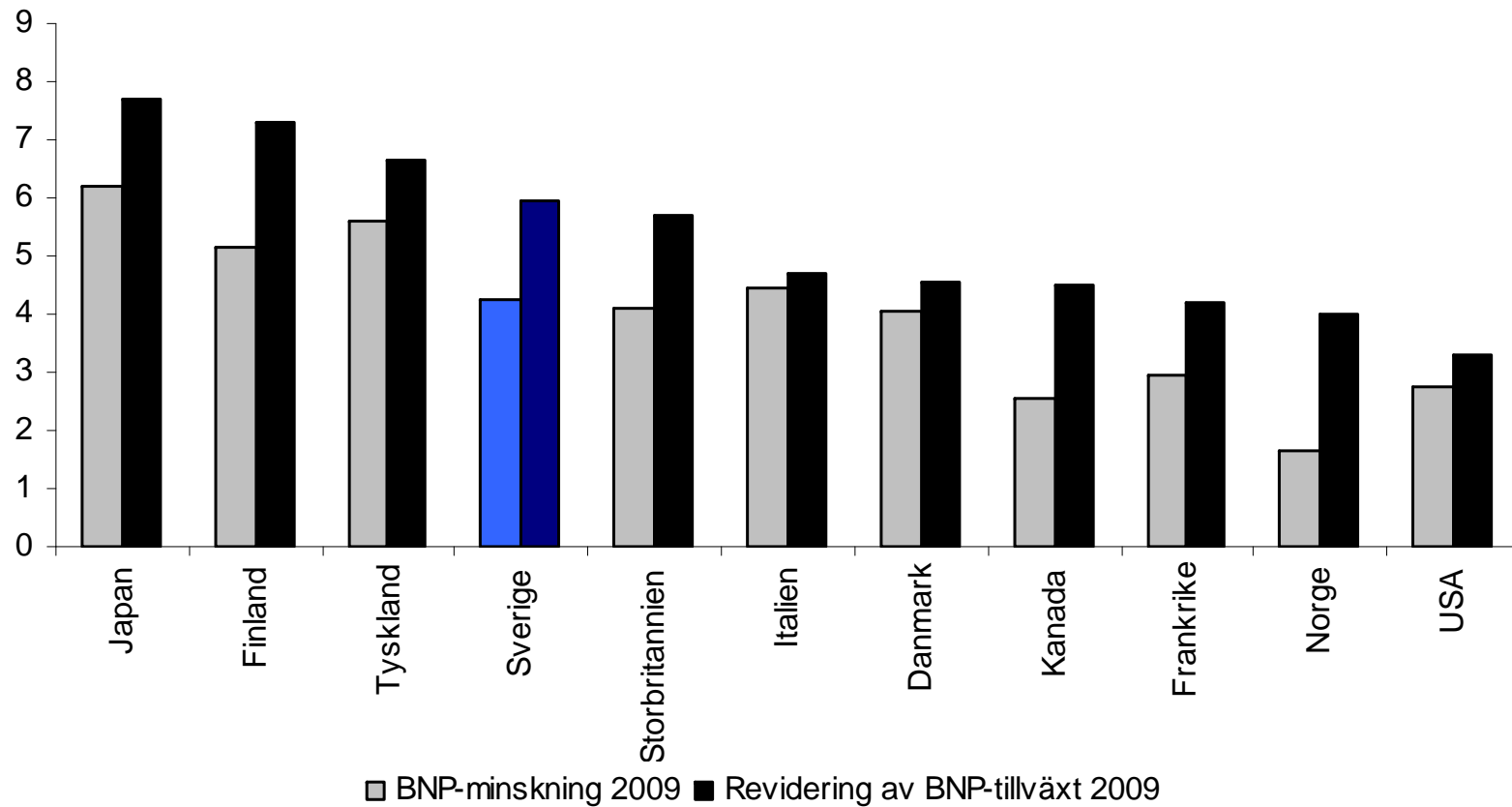
Makroekonomiska nyckeltal, våren 2009

	FiD apr	FiD jan	KI mar	RB apr	OECD dec	IMF apr
BNP-tillväxt						
2003-2007	3,2					
2008	-0,2	1	-0,2	-0,2	0,8	-0,2
2009	-4,2	-0,8	-3,9	-4,5	0	-4,3
2010	0,2	1,5	0,9	1,3	2,2	0,2
Inflation						
2003-2007	1,5					
2008	0,9	0,9	3,4	0,9	3,5	2,1
2009	0	-0,4	-0,3	0,7	1,5	-0,5
2010	0,7	1,3	0,8	1,9	1,1	0,5
Arbetslöshet						
2003-2007	7,1					
2008	6,2	6,2	6,1	6,2	6,1	6,2
2009	8,9	7,8	8,7	8,7	7	8,4
2010	11,1	8,6	10,7	10,7	7,7	9,6
Finansiellt sparande						
2003-2007	1,4					
2008	2,5	2,3	2,5	2,3	2,8	2,5
2009	-2,7	-1,1	-2,7	-1,7	0,5	-3
2010	-3,8	-1,1	-4,6	-2,6	0,4	-3,8

Arbetslöshet, jämviktsarbetslöshet och sysselsättning, procent

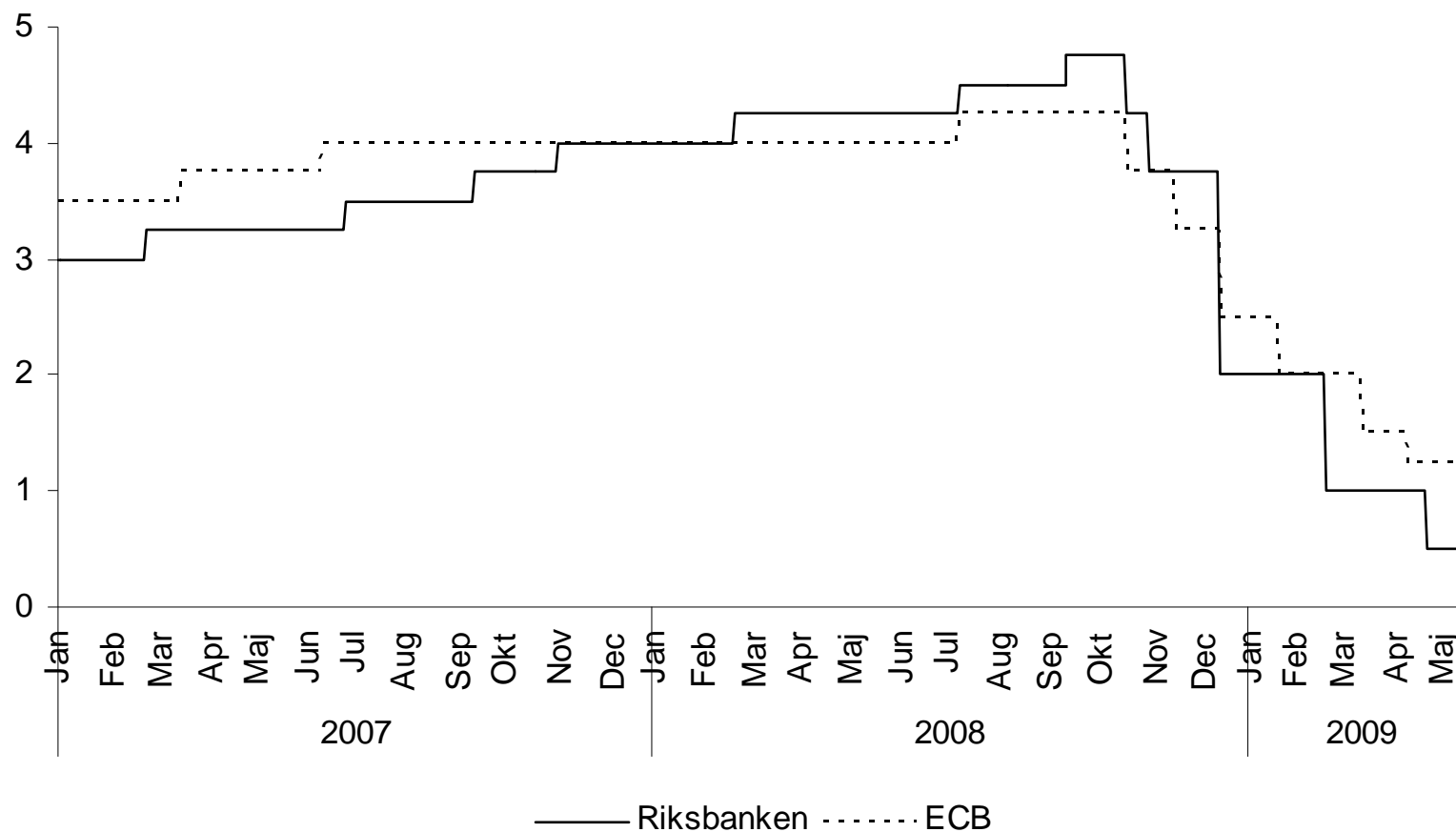
BNP-fall 2009, procent

Penningpolitiken

- Kraftiga och snabba sänkningar av reporäntan efter egendomlig höjning i september 2008
- Den vanliga penningpolitiken har uttömt det mesta av sin potential
- Okonventionella åtgärder – ”quantitative easing”
  - köp av statsobligationer?
  - köp av företagsobligationer?
- Mindre klar skillnad mellan penning- och finanspolitik
  - större fördelningseffekter av köp av företagsobligationer
  - Riksbanken eller Riksgälden

Riksbankens och ECBs styrräntor

Kronans kurs

- Kraftig depreciering
- I huvudsak marknadsbestämd
- Men också kanske vissa försök ”prata ner” växelkursen
  - prisnivåmål
  - köp av utländsk valuta om deflation
- ”Beggars-thy-neighbour-politik”
  - rimligt under 1990-talskrisen
  - nu global kris

Kronkursen mot euron

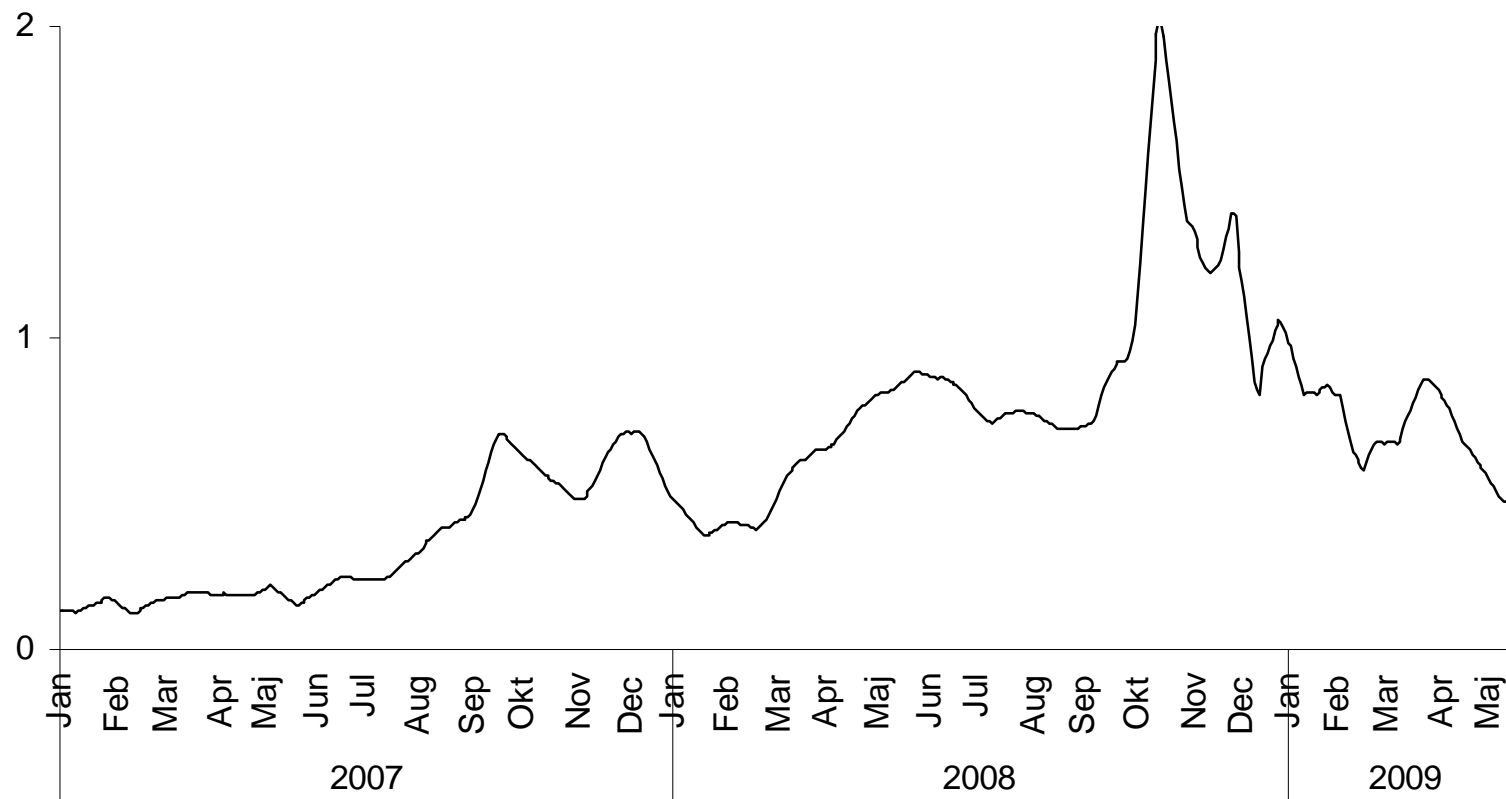

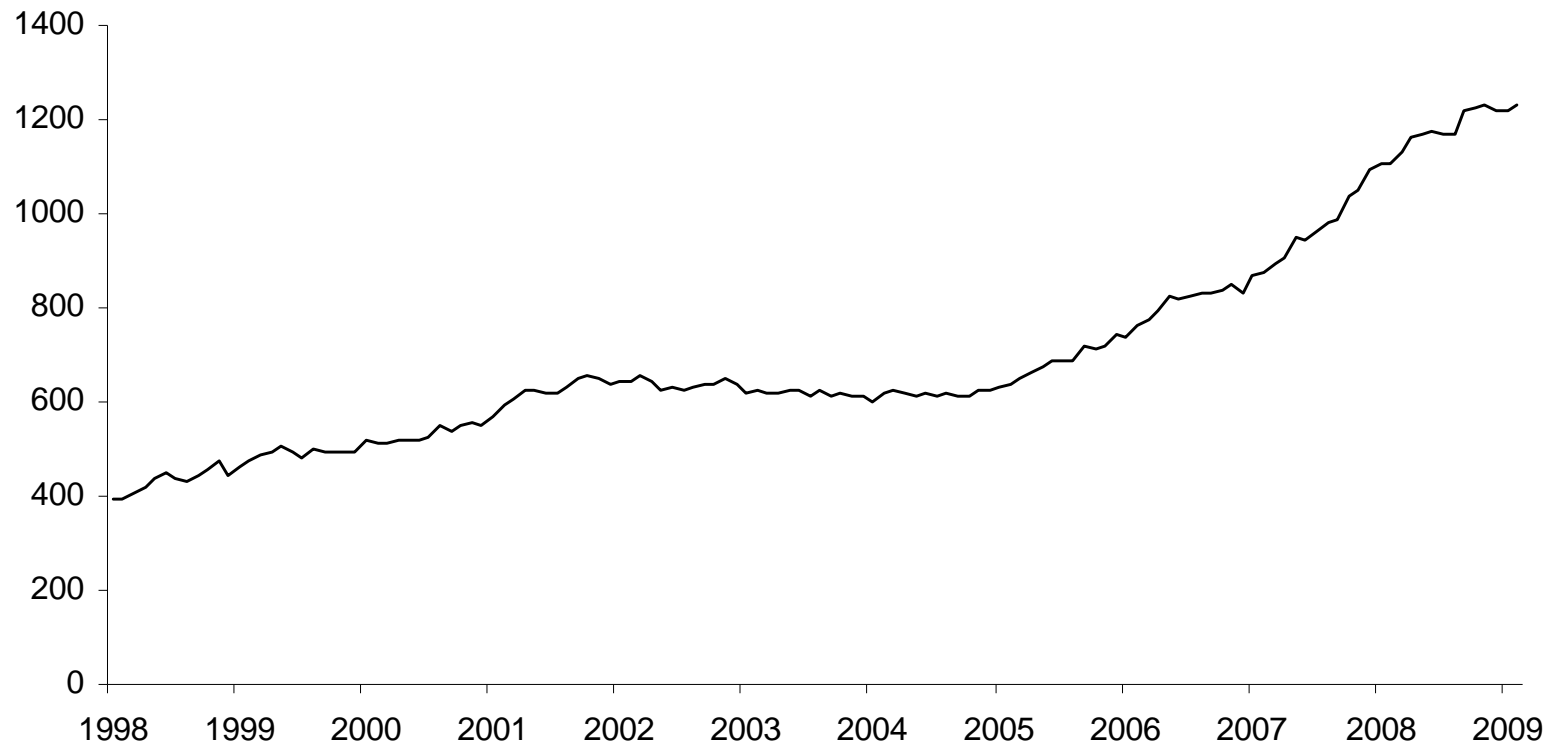
Åtgärder riktade mot det finansiella systemet

- Höjd insättningsgaranti
- Garantiprogram för bankernas medelfristiga nyupplåning
  - kritik mot att programmet är frivilligt
  - men det viktiga är existensen av ett program som bankerna kan ansluta sig till
- Program för att stärka bankernas kapitalbas
  - statligt ägarkapital ska kunna tillskjutas
  - mer generösa regler för beräkning av bankernas kapitaltäckning
- Selektiva insatser för Kaupthing bank och Carnegie
- Exportkreditgarantier och kreditgarantier för fordonsindustrin
- Uppskov med inbetalning av vissa skatter

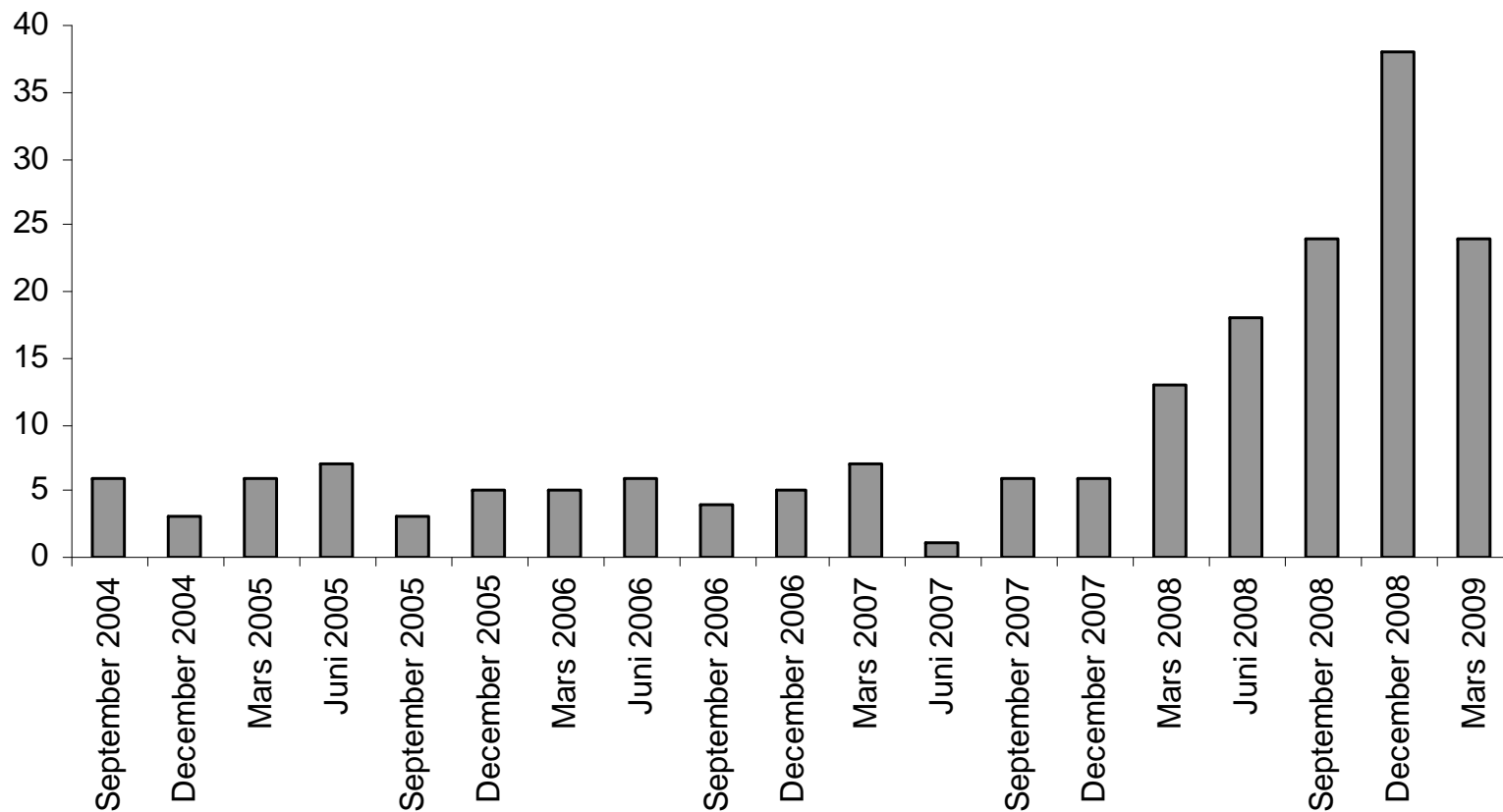
TED-spread (STIBOR - SSVX 3 månader, 10 dagars glidande medelvärde)

Svenska bankers utlåning till icke-finansiella företag, mdr kr

Andel bankkontor som har minskat utlåningen till företag jämfört med föregående kvartal, procent

Finanspolitiken

- Expansiv finanspolitik redan i förra höstens budgetproposition innan krisens omfattning var känd
  - minskat strukturellt sparande med ca 1 procent av BNP
  - huvudmotiv: rätt konjunkturläge ta ner överskotten mot målet på en procent av BNP över konjunkturcykeln
- I första hand **strukturella reformer**
  - tredje steg i jobbskatteavdrag
  - lägre marginals katt för medelinkomsttagare
  - lägre sociala avgifter generellt
  - lägre sociala avgifter för ungdomar

Ska diskretionär finanspolitik användas?

- Generellt bör man vara mycket återhållsam
  - risk för fel tajming
  - risk för expansiv "bias"
  - penningpolitik och automatiska stabilisatorer

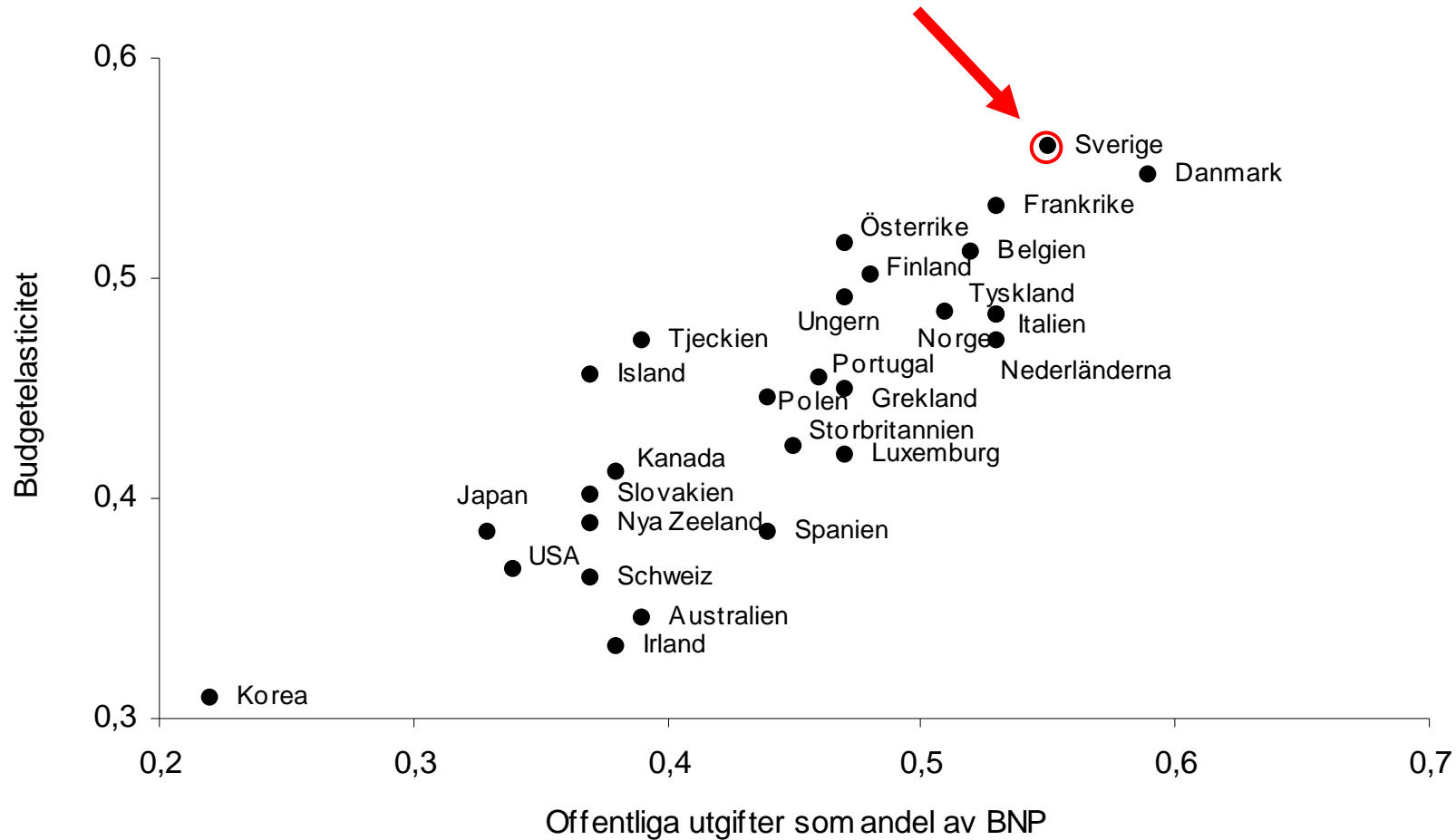
Två krav

1. Mycket stora störningar
2. Finanspolitiken ska tillföra **mervärde** utöver vad penningpolitiken kan åstadkomma

Behovet av ytterligare stimulanser?

- Dramatisk nedjustering av konjunkturutsikterna: från BNP-ökning på 1,3 procent till BNP-fall på 4,2 procent
- Sämre skydd vid arbetslöshet än tidigare
- Budgetpropositionens skattesänkningar var inte främst utformade för konjunkturstabilisering
- De automatiska stabilisatorerna har bara försvagats marginellt
- Risker för finanspolitikens långsiktiga hållbarhet
- Senare stimulanser försvåras
- Hushållen kan öka sitt sparande
- De långa räntorna kan stiga

Budgetelastisitet och den offentliga sektorns storlek

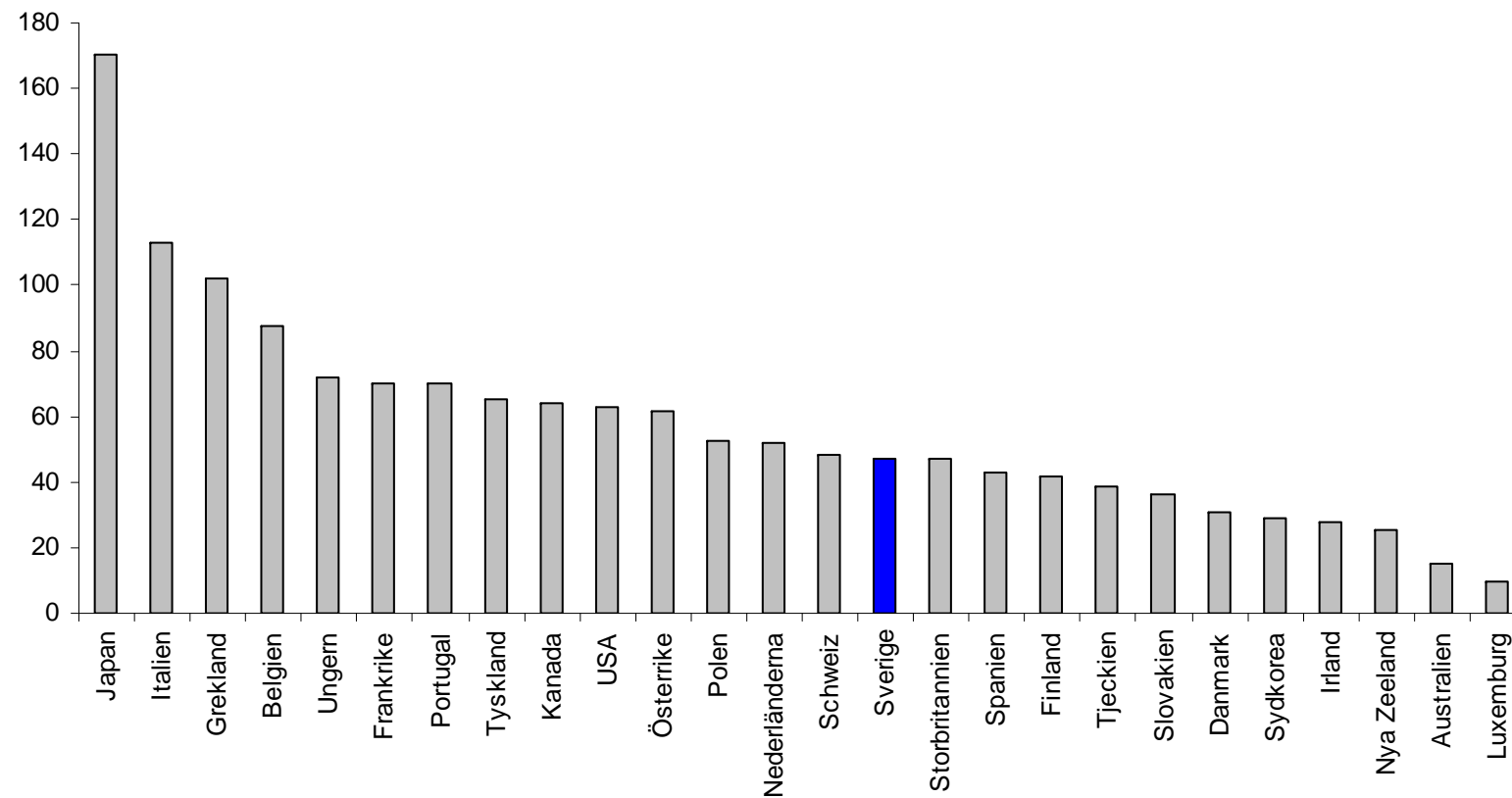
Ytterligare stimulanser är önskvärda enligt Finanspolitiska rådet

- Upp till 0,5 procent av BNP i år, upp till 1 procent nästa år

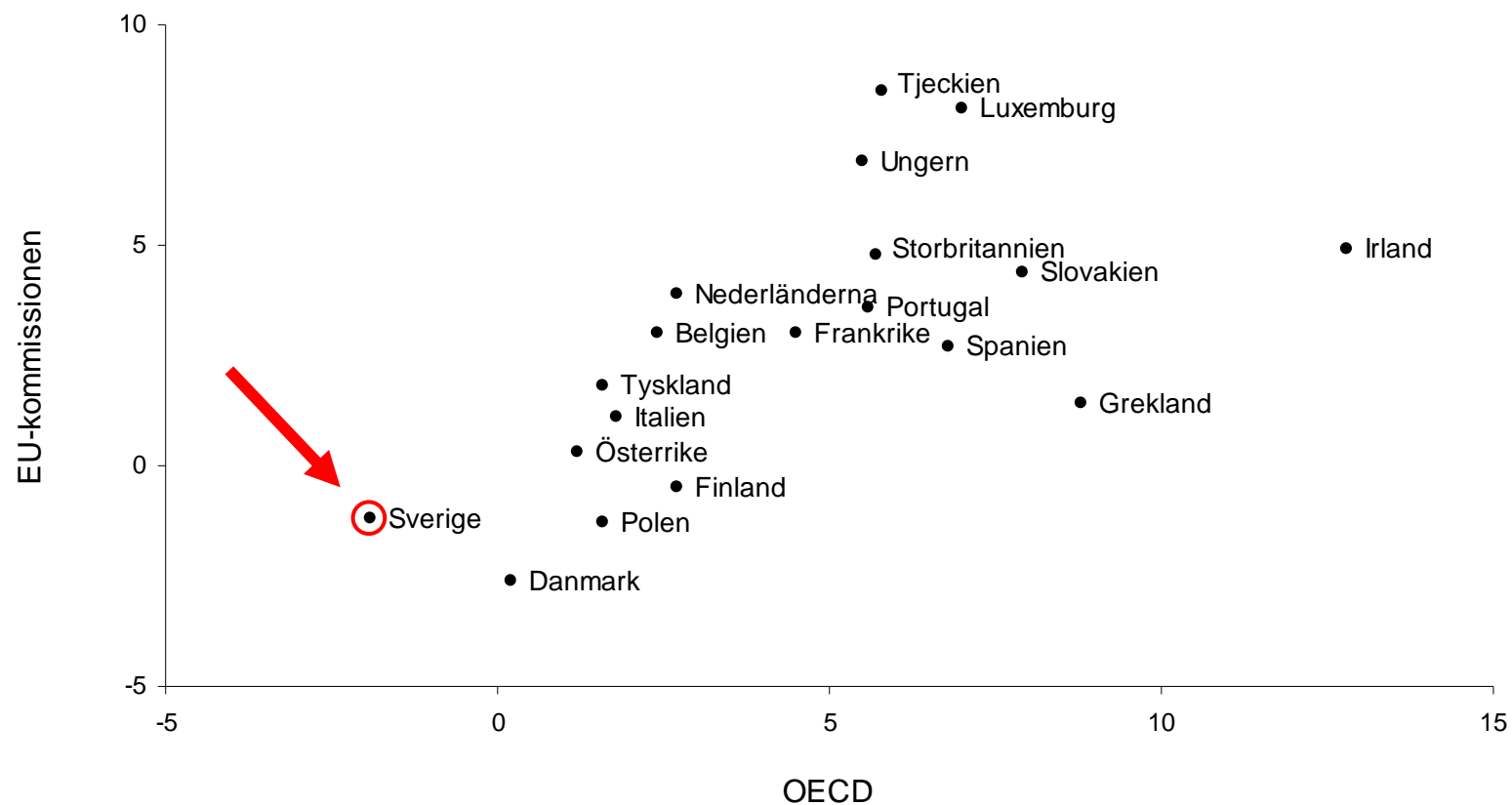
Skälen

- Ändå strukturellt saldo på noll 2010 enligt regeringens beräkningar
- Starkare offentliga finanser än i andra länder
- Starkare offentliga finanser än i inledningen av 1990-talskrisen
- Stabilt finanspolitiskt ramverk
- Politisk enighet om värdet av starka offentliga finanser

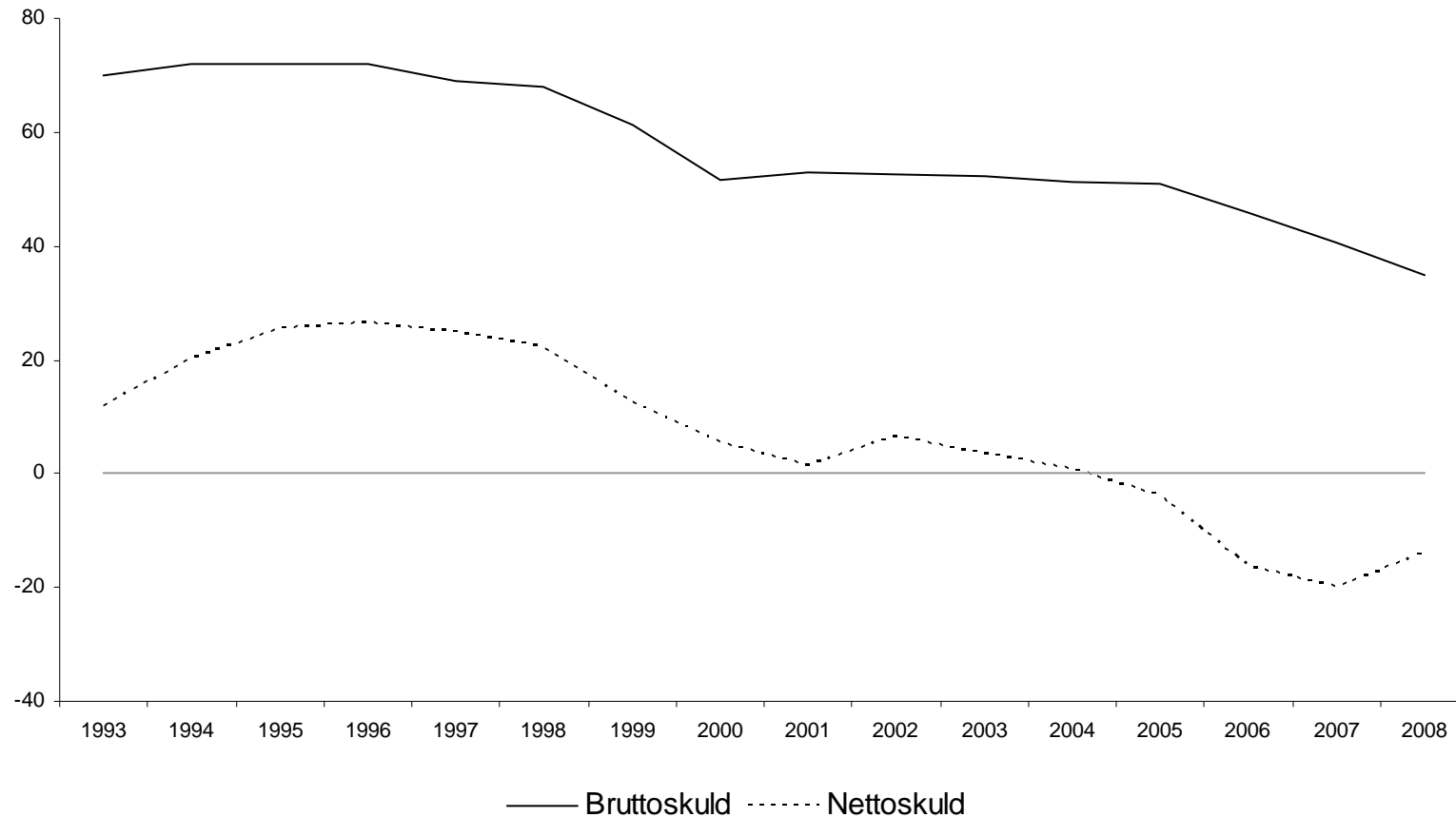
Den offentliga sektorns bruttoskuld i procent av BNP 2007

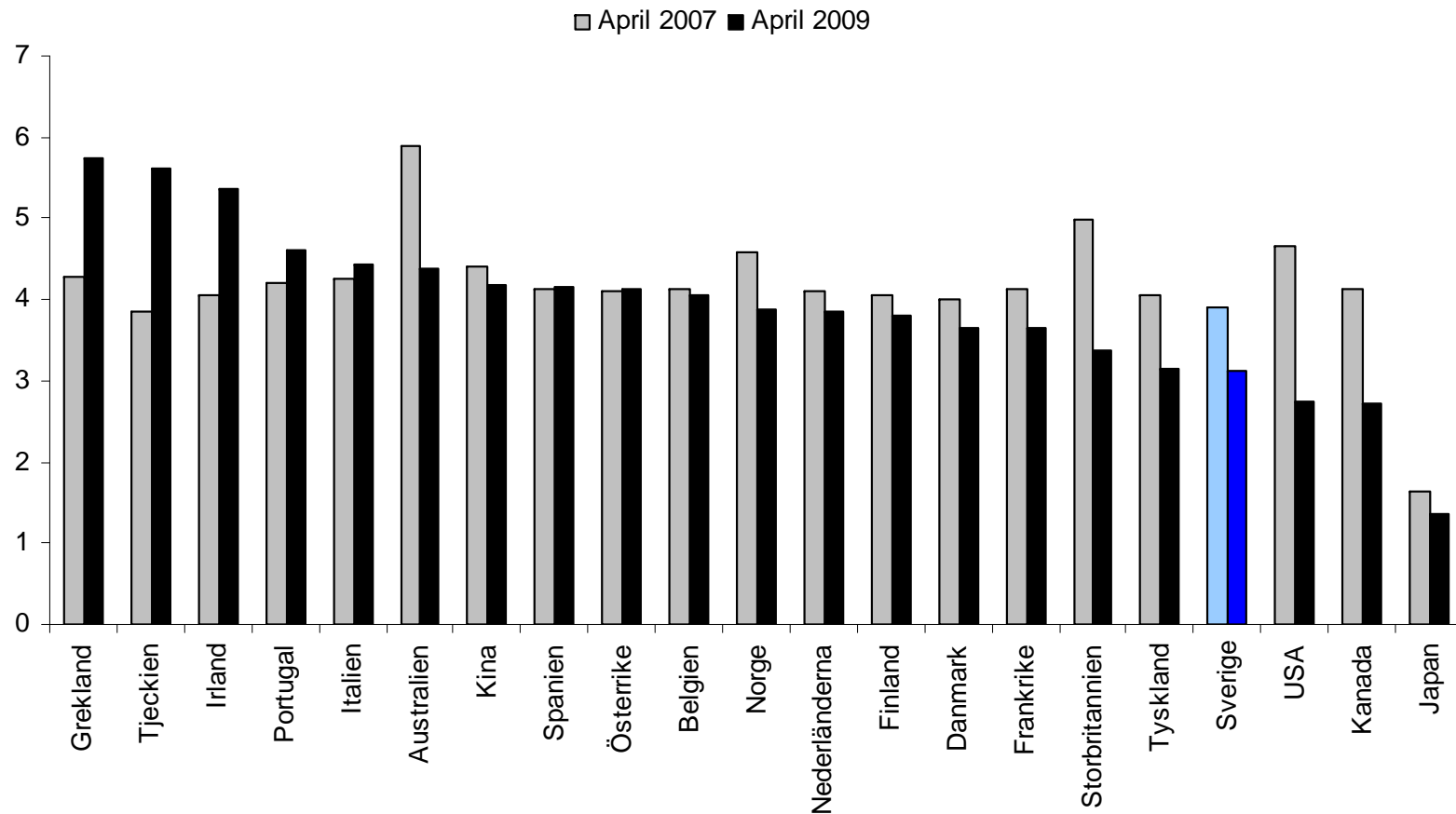
De offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet (S2-indikatorn)

Den offentliga sektorns bruttoskuld och nettoskuld i procent av BNP

Ränta på 10-åriga statsobligationer

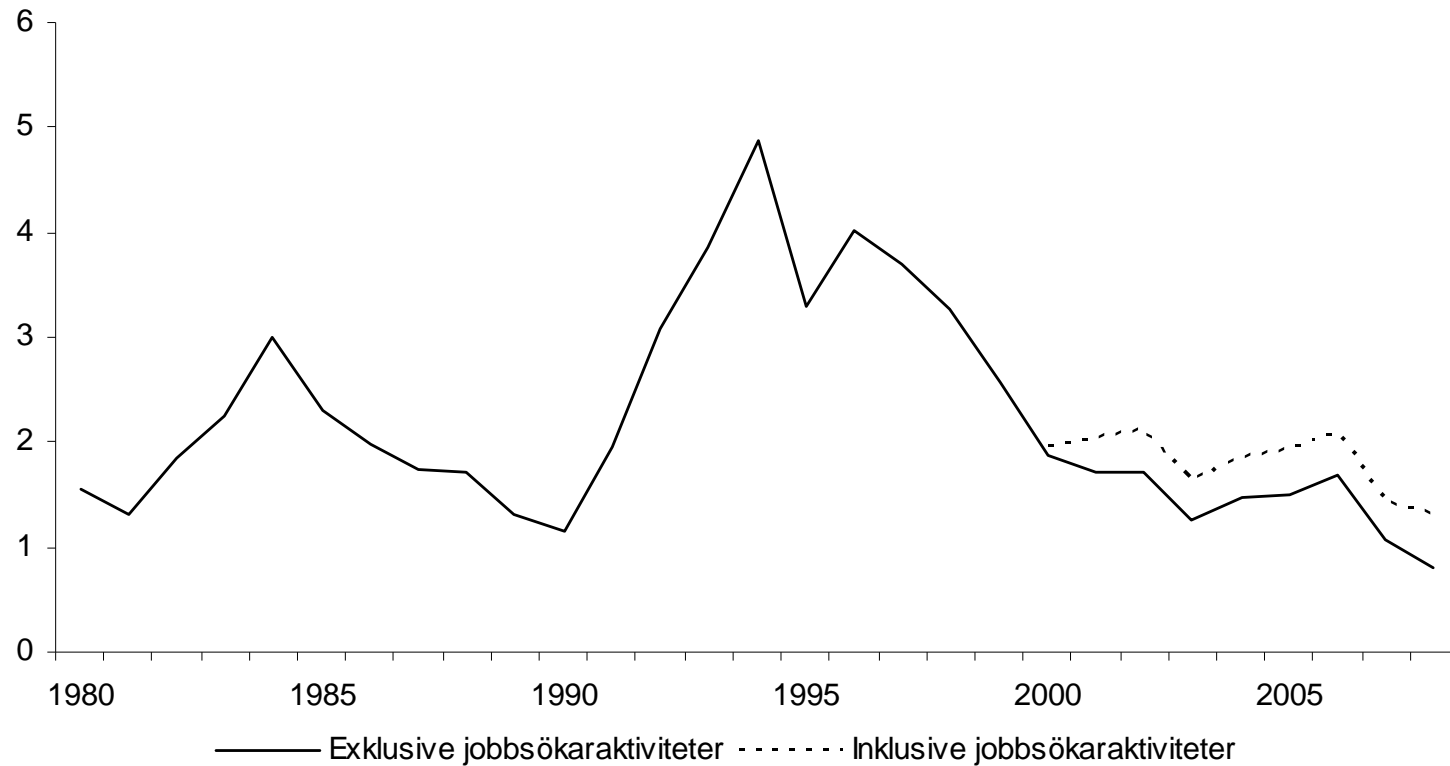
Möjliga ytterligare åtgärder

- Högre *tillfälliga* statsbidrag till kommunerna
  - kommunerna agerar nu procykliskt
- Stöd till upprustning av det kommunala bostadsbeståndet
- Motverka nästa års fall i pensionerna
  - tillfällig skatterabatt?
- Tillfällig skatterabatt till låginkomsttagare i allmänhet?
- Permanent höjda studiemedel
- Tillfälligt högre arbetslöshetsersättning som steg i riktning mot konjunkturberoende arbetslöshetsersättning

Den arbetsmarknadspolitiska strategin

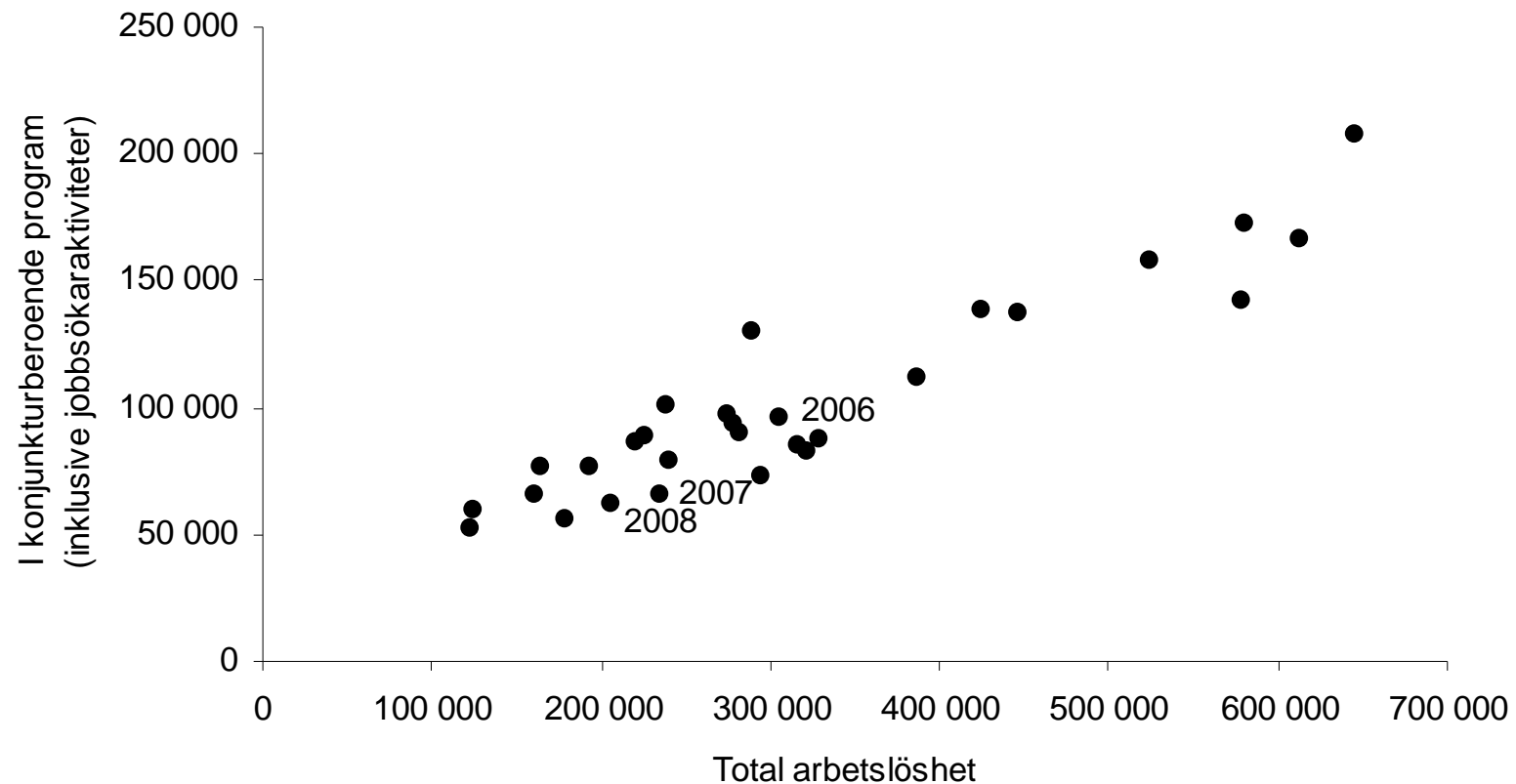
- Regeringens ursprungliga strategi: minska den kvardröjande arbetslösheten i högkonjunkturen
  - fokus på långtidsarbetslösa
  - fokus på effektivare matchning och jobbsökaraktiviteter
- Nu: ta hand om stort *inflöde* i arbetslöshet och motverka långtidsarbetslöshet
  - ökade insatser för korttidsarbetslösa
  - fördubblade subventioner för anställning av långtidsarbetslösa (nystartsjobb)
  - ca 5 procent av arbetskraften i arbetsmarknadspolitiska program nästa år
  - expansion av jobb- och utvecklingsgarantin
  - fortsatt fokus på jobbsökaraktiviteter och coachning

Deltagare i arbetsmarknadspolitiska program, andel av arbetskraften

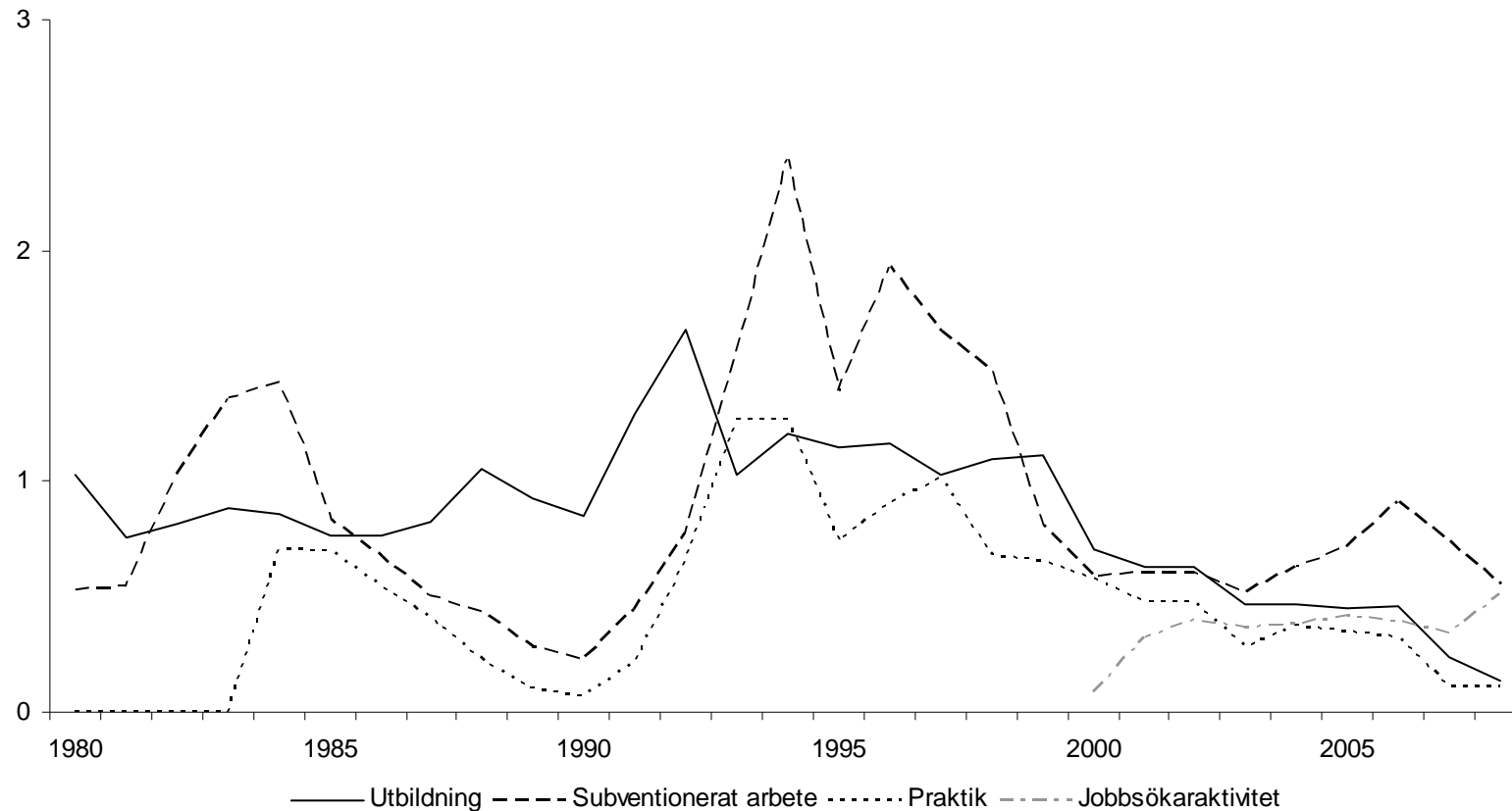
Sambandet mellan programdeltagande (*inkl* jobbsökaraktiviteter) och total arbetslöshet, 1980-2008

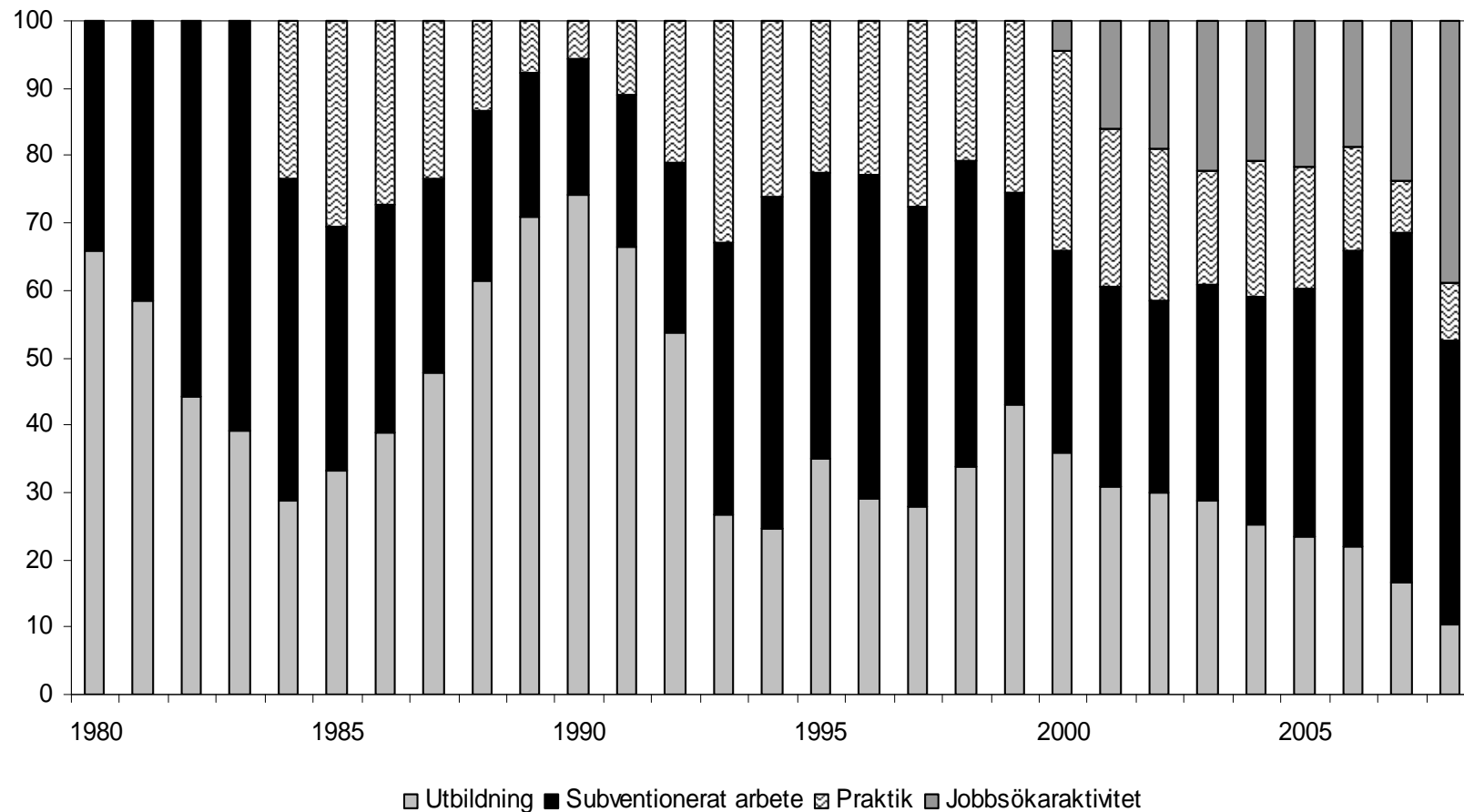
Kritik mot arbetsmarknadspolitik

- Övertro på vad jobsökaraktiviteter kan uppnå i djup lågkonjunktur
- För små volymer i arbetsmarknadsutbildningen
  - stora volymer och möjlighet till återkvalificering till a-kassa gav dåliga resultat under 1990-talet
  - bättre resultat nu
  - regeringen vill satsa på yrkesutbildning i det reguljära utbildningssystemet (yrkesvux)
- Svårt hitta meningsfulla aktiviteter
  - undanträngning kontra stärka arbetslösas konkurrensförmåga

Deltagare i olika program, procent av arbetskraften

Sammansättningen av de konjunkturberoende programmen, procent av totalen

Aktiviteter inom jobb- och utvecklingsgarantin, andel deltagare i procent som tagit del av olika aktiviteter under olika inskrivningstider

Antal kalenderdagar	1-104	105-209	210-419	420-
Arbetsträning	4	8,5	13,7	17,2
Projekt	0,7	1,1	0,8	0,6
Kartläggning	25	14,6	11,3	6,9
Förstärkt arbetsträning	2,7	5,8	11,8	13,8
Arbetslivsinriktad rehabilitering	0,8	1,4	3,1	3,6
Arbetspraktik	7,3	13,9	18,3	18,4
Start av näringsverksamhet	0,5	1,5	2,2	2,4
Jobsökaktivitet med coachning	69,3	78	76,6	79,2
Utbildning	2,2	4,9	8,6	7,5
Förberedande insatser	2,1	3,3	4,5	4,7
Fördjupad kartläggning/vägledning	4,8	4,5	7,3	9,2
Praktisk kompetensutveckling	0	0	0	0
Ingen registrerad aktivitet	24,1	21,8	10,2	3,6
Antal individer	22 878	14 273	12 879	6 747

Lönepolitiken

- Centrala avtal om kortare arbetstid och motsvarande minskning av löneinkomsten
  - fritid eller utbildning
  - form av arbetsdelning: kortare arbetstid i stället för uppsägning
  - oförändrad timlön, och därför oförändrad marginalkostnad, innebär att priserna inte bör påverkas
- Staten sparar in arbetslöshetsersättning
- Rimligt att staten ger stöd till anordningskostnader för utbildning
  - risk strukturuomvandling bromsas
  - men företag säger upp av rena konjunkturskäl
  - företag som ingått sådana avtal har signalerat att de tror sig behöva den arbetskraft som inte sagts upp

Betyg på den svenska krispolitiken

Positivt

- Hanteringen av den rena finanskrisen
- Penningpolitiken
- Man har avstått från selektiva stöd
  - särskilt fordonsindustrin
- Ingen kraftig expansion av arbetsmarknadspolitiska program med stora inlåsnings effekter
- Nyttänkande i lönebildningen
- Krondepreciering (positivt för oss)

Negativt

- Väl försiktig finanspolitik
  - vi har den debatt man borde ha i många andra länder men som är mindre relevant i Sverige
- Övertro på jobbsökaraktiviteter
- För lite arbetsmarknadsutbildning
- Krondepreciering (negativt för andra)